

Državni izpitni center

M 1 9 2 1 0 3 1 3

JESENSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

==== Izpitna pola 1 ====

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sobota, 24. avgust 2019

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

1. Razpravljalni esej

Pripovedovalka in pripovedovalec ter njune stiske

A) Vsebina (do 30 točk)

V eseju je kandidat skušal:

Točke	Primer
do 3 + do 3 + do 4 + do 4	<p>♦ A predstaviti stiske pripovedovalke in pripovedovalca ter pojasniti vzroke zanje; za predstavitev stisk pripovedovalke in pripovedovalca ter pojasnilo vzrokov zanje, npr.: Tako pripovedovalka kot pripovedovalec doživljata v mladosti različne stiske predvsem zaradi okolja, v katerem odrasčata. Prve otroške stiske Mic doživi zaradi nesoglasij med babico in mamo. Babica snahi ni naklonjena in ji nasprotuje v vsem, zato je deklica večkrat v precepu, kateri naj da prav. Običajno se odloči za babico, saj meni, da ima več izkušenj, ker je že dolgo na svetu. Tem otroškim stiskam se kmalu pridružijo hujše. Eno takih povzroči smrt. Med poletnimi počitnicami pri stricu se je Mic kopala skupaj s sestrično in z graščakovo pomočnico Iris v bajerju. Ko je Iris hotela z Mic na hrbtu preplavati bajer, je v vodi dobila epileptični napad in utonila. Občutek krivde, da je Iris umrla zaradi nje, in zavedanje smrti se globoko zarineta v otroško dušo. Stiske zaradi smrti so prisotne ves čas, saj ljudje v soseščini umirajo, a tudi samomori zaradi posledic vojne ali brezizhodnega položaja ljudi v tem delu Koroške niso redki. S samomorom grozi tudi pripovedovalkin oče, kar v deklici povzroča najhujšo stisko. Njegove grožnje so posledica vojnih grozot, saj so ga med vojno policisti, čeprav je bil še otrok, hudo mučili, da bi izdal očeta, partizana. Ker med očetom in materjo ni razumevanja, se Mic odloči, da bo na očeta pazila ona, saj je ob njegovih izbruhih, kadar je popil kozarec preveč, videla, kaj vse je bil sposoben storiti v trenutkih nerazsodnosti. Zato jo stiske, povezane z očetom, spremljajo ves čas. Zaradi nesoglasja med starši doživlja pripovedovalka hude stiske ob vpisu na gimnazijo. Mati jo želi na vsak način vpisati na slovensko gimnazijo v Celovcu, oče pa temu nasprotuje. Ker bi deklica raje ustregla očetu kot materi, se začetek njenega gimnazijskega šolanja začne precej travmatično. Tem čustvenim stiskam se kmalu pridružijo tudi stiske v zvezi z narodno pripadnostjo. Te se kasneje stopnjujejo, saj razmere na avstrijskem Koroškem tam živeči slovenski manjšini niso naklonjene. Pripovedovalec Francoskega testamenta pa otroštvo preživlja dokaj mirno, s stiskami se sooča šele v najstniških letih. Tako kot pripovedovalka doživlja tudi on stiske zaradi smrti, zaradi svoje identitete, kot odrasčajočega fanta pa ga v neizmerno stisko spravi prvi intimni stik z dekletom in ob tem vprašanje, kaj je ljubezen. Aljoša vzroke za svoje stiske pripisuje istemu izvoru – to so poletja, ki jih je s sestro preživljal pri svoji francoski babici Charlotte v sibirskem podeželskem mestecu Saranza. V nasprotju z monotonim življenjem z družino v mestu so bila poletja, ki jih je preživel z babico, zanj čarobna. Babica ju je s sestro naučila francoščine, večeri pa so bili vedno namenjeni njenemu pripovedovanju o Franciji, ki se je kot meglena Atlantida dvigala iz valov. Vsako leto bolj je ponotranjal babičine pripovedi in počasi je dobival občutek, da je pravi Francoz. Zato ga sprva ni motilo, da so mu sošolci rekli »Francuz« in se zaradi njegove drugačnosti niso želeli družiti z njim, a se kasneje to spremeni. Eno prvih stisk zaradi sanjskega zatekanja v francoski svet doživi ob materini smrti. Stiska se poglobi, ko mu nekaj mesecev kasneje umre še oče. Takrat se z vsem svojim bistvom zave, da je, medtem ko se je on potapljal v babičin svet, resnično življenje bežalo mimo njega. Stiska zaradi smrti staršev se takrat intenzivno prevesi v stisko, povezano z njegovo identiteto. Naenkrat si želi postati Rus, tako kot sta bila Rusa starša. K tej želji veliko prispeva tudi očetova sestra, tipična Rusinja, ki se naseli v njihovo stanovanje. S partnerjem mu nekoč povesta zgodbi o Beriji in posilstvu njegove babice. Ob teh krutih zgodbah začuti, da mu je groba in nasilna Rusija blizu, da je pravi Rus. Zato poskuša najti prostor med vrstniki. Ko že</p>

(do 4 + do 4)	<p>čuti, da je sprejet, doživi prvo intimno srečanje z dekletom. A nekaj večerov kasneje slučajno ujame pogovor med sošolci, ki se norčujejo iz njega, »Francuza«, saj ga je dekle označilo za klavnega ljubimca. Zavedanje, da je bila prva ljubzenska avantura polomija in da ga imajo vrstniki še vedno za Francoza, se zgosti v hudo stisko, ki jo želi razrešiti tako, da na vrat na nos odpotuje v Saranzo, kjer hoče dokončno uničiti svoj francoski pečat in obračunati z babico;</p> <p><i>za povzemanje stisk in vzrokov v celotnem romanu;</i></p>
do 8	<p>♦ B primerjati, kako se v življenju soočata z vprašanjem o svoji identiteti;</p> <p><i>za primerjavo, kako se v življenju soočata z vprašanjem o svoji identiteti, npr.:</i></p> <p>Pripovedovalca se začneta soočati s stisko zaradi svoje identitete v najstniških letih, pripovedovalka zunaj svojega domačega okolja, pripovedovalec pa med svojimi ruskimi vrstniki. Pripovedovalka se prvič zave, da je kot Slovenka drugačna v avstrijskem okolju ob vstopu v slovensko gimnazijo v Celovcu. Med njenim gimnazijskim šolanjem se položaj Slovencev na avstrijskem Koroškem slabša, slovenstvo je bilo nezaželeno in Mic se takrat zave, kaj pomeni biti nekemu pripaden, zato se opredeli za »javno zaničevano«, za Slovenko. Aljoši pa kar naenkrat postane odveč izoliranost med vrstniki zaradi njegove »francoskosti«. Kljub občutku, da je pravi Francoz, saj je imel vendar francosko babico in so ga do nedavna zanimala le stvari, povezane s to, zanj čarobno deželo, hoče biti naenkrat le Rus in se zliti z vrstniki. S pripovedovanjem zgodb o Franciji si pridobi naklonjenost sošolcev in počasi dobi občutek sprejetosti. Po spletu nesrečnih okoliščin pa ugotovi, da ga imajo še vedno za »Francuza«, zato se odloči, da bo razrešil svoje vprašanje o identiteti pri babici v Saranzi, saj njo krivi za vse stiske v zvezi s tem. A tam se zgodi nekaj presenetljivega. Ob dolgih pogovorih z babico, ki so potekali zdaj v ruščini, zdaj v francoščini, Aljoša odkrije, da obstaja neki univerzalni jezik, ki se zliva v pripoved iz obeh jezikov, zato se odloči, da bo ohranil svojo dvojnost in začel pisati. Tudi Mic začne pisati in upa, da bo našla in iznašla pravi jezik za svoje ustvarjanje. Pripadnost slovenstvu kaže tako, da piše pesmi v maternem jeziku. Z izdajo svoje prve pesniške zbirke v slovenskem jeziku upa, da bo odložila izginjanje slovenščine na Koroškem, a kmalu spozna, da se slovenščina umika iz koroškega kulturnega prostora in z njo tudi slovenstvo. Doživlja stiske, saj svojo slovensko identiteto enači s pisanjem slovenskih pesmi, a naenkrat ne ve več, ali naj še piše slovensko ali ne, in potem njene pesmi nehote zdrsnijo v nemščino. Pripovedovalke stiske o tem, kdo je, se poglobijo ob osamosvojitvi Slovenije in ob čedalje bolj mačehovskem odnosu matične države do svoje manjšine na avstrijskem Koroškem in do zgodovinske preteklosti ljudi, ki so za svojo matično deželo žrtvovali življenje. Občutek imamo, da Mic postane »dvoživka«, podobno kot Aljoša. Oba pripovedovalca torej zavestno sprejmeta dvojnost in doživljata svojo razpetost med dva jezika kot vrednoto in prednost;</p> <p><i>za povzemanje brez primerjave;</i></p>
(do 4)	<p>♦ C pojasniti svoje doživljanje njenega iskanja lastne identitete in katera vprašanja, povezana z identiteto, so zanj, človeka 21. stoletja, pomembna;</p> <p><i>za pojasnilo doživljanja njenega iskanja lastne identitete in katera vprašanja so zanj, človeka 21. stoletja, pomembna.</i></p>
Skupaj	30

B) Jezik (do 20 točk)

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
najmanj 700	do 8	do 6	do 6

Navedena merila za ocenjevanje veljajo samo za besedila v predpisanem obsegu.

Če pri *Vsebin* ali *Jeziku* kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

2. Razlagalni/interpretativni esej

Andrej Makine: Francoski testament (odlomek)

Andrej Makine: Francoski testament. Maribor: Založba Litera, 2018. 50–52.

A) Vsebina (do 30 točk)

V eseju je kandidat skušal:

Točke	Primer
do 4 + do 2	<p>♦ A pojasniti, v čem se dečkova podoba ruskega carja razlikuje od šolske razlage in zakaj;</p> <p>za pojasnilo, v čem se dečkova podoba ruskega carja razlikuje od šolske razlage in zakaj, npr.: Aljoševa in učiteljeva predstava ruskega carja sta tako različni, da ju deček sprva sploh ne more povezati z isto osebo. Učitelj v šoli pri pouku zgodovine učencem o ruskem carju Nikolaju II. predstavi zgodovinska dejstva, ki jih o tej pomembni osebnosti ruske politične in državne preteklosti izpostavlja uradna sovjetska zgodovina. V svoji razlagi ga zato prikaže kot surovega vladarja, ki je ruskemu ljudstvu povzročil veliko trpljenja, saj je ukazal množične poboje pred prvo svetovno vojno. Aljoševa predstava ruskega carja pa je popolnoma drugačna, ker si jo je ustvaril v drugačnih okoliščinah. Aljoša živi s starši in sestro v industrijskem mestu ob Volgi, počitnice pa otroka preživljata pri svoji »francoski« babici v stepskem podeželskem mestu Saranza. Ob poletnih večerih jima babica na balkonu svojega stanovanja v francoščini pripoveduje o svojem otroštvu, ki ga je preživela v meščanski družini v predmestju Pariza. Ena izmed prvih pripovedi, s katero navduši svoja vnuka za Francijo, je pripoved o državniškem obisku ruskega carskega para v francoski prestolnici. Aljoša si ob babičinem pripovedovanju ustvari skoraj pravljичno podobo ruskega carja Nikolaja II. in njegove žene Aleksandre. Ker pa si ob pripovedovanju ogledujejo tudi fotografije in berejo članke, ki jih babica hrani v »sibirskem« kovčku, postaja ta podoba za Aljošo resnična. Deček si carja predstavlja kot mladega vladarja, ki je ob obisku v Franciji doživel veličasten sprejem. Močan vtis naredita nanj vljudnost in gostoljubje Francozov do ruskega carskega para, opazi pa tudi navdušenje nad njim in povečevanje rusko-francoskega prijateljstva. Vendar pa Aljošo močno razžalosti usoda ruskega carja, ki jo spozna iz časopisnih člankov, ko neučakan in radoveden že pred babičinim nadaljevanjem pripovedi sam brska po sibirskem kovčku;</p>
do 6	<p>♦ B razložiti, kako Aljoša v odlomku odkriva svojo dvojno identiteto;</p> <p>za razlago, kako Aljoša v odlomku odkriva svojo dvojno identiteto, npr.: Aljoša se tega, da stvarnost dojema drugače kot okolica, v kateri živi, zave v šoli pri pouku zgodovine. Ko učitelj učencem predstavi carja Nikolaja II. z vzdevkom Krvoločni, deček te osebe sprva ne poveže s svojo podobo te zgodovinske osebnosti. Ko pa vendarle spozna, da se učijo o vladarju, čigar veličastno podobo si je ustvaril med počitnicami pri babici v Saranzi, učitelju in sošolcem predstavi svoje znanje o ruskem carju. Sošolci se mu takrat porogljivo posmehujejo, učitelj pa ga ostro zavrne in z zgodovinskimi dejstvi podkrepí v sovjetski družbi edino sprejemljivo, negativno podobo ruskega carja. Aljoša tedaj spozna, da je njegovo dojemanje stvarnosti precej drugačno od ruskega, in se začne spraševati, kako naj s svojim francoskim pogledom živi v resničnem svetu ruske vsakdanjosti. Te ne more niti ne želi zanikati, zaveda pa se, da njegov svetovni nazor ne izhaja zgolj iz ruskega kulturnega okolja, ampak tudi iz francoskega. Svojo notranjo razdvojenost razreši tako, da sprejme oba pogleda, kar v odlomku prikaže z različnim občutenjem ob izgovoru besede car. Ta beseda namreč v ruščini priklíče v njegovo zavest popolnoma drugačne predstave, kot če jo izgovori v francoščini. Da pa se mu vrstniki zaradi njegove drugačnosti ne bi več posmehovali, se odloči, da bo svoj francoski pogled raje skrival, ne bo pa ga zavrzel;</p>

do 4 + do 6	<p>♦ C pojasniti, kako Aljoša doživlja to spoznanje ter s katerimi jezikovnimi in slogovnimi sredstvi je njegovo doživljanje prikazano;</p> <p>za pojasnilo, kako Aljoša doživlja to spoznanje ter s katerimi jezikovnimi in slogovnimi sredstvi je njegovo doživljanje prikazano, npr.: Enajstletni deček doživlja zavedanje svoje drugačnosti precej boleče, kar je v odlomku prikazano tudi z jezikovnimi in s slogovnimi sredstvi. Aljoševi notranji duševni in miselni procesi so prikazani v notranjem monologu, njegovo doživljanje zunanje stvarnosti pa z opisi dogajanja in vedenja oseb ter z njihovim dobesednim govorom. Deček doživlja Rusijo kot zelo neprijazno in grobo deželo, kar je prikazano z dobesednim navajanjem učiteljevega govora (»zločini carskega režima«), s posmehljivimi vzkliki sošolcev (»Glejte! Pa saj ima krono tale car!«) ter z opisom njihovega vedenja (»kričali in me vlekli za lase, napadi mojih posmehovalcev, so me grabili in glušili s svojim posmehovanjem«). Njegovo nežno in prefinjeno intenzivno občutenje sanjske francoske dežele Atlantide je predstavljeno kontrastno z opisi vzdušja (»svež veter, ki veje od Sene in diši po morju, zvočnost verzov, ki so odplavali v vetru, žvenket zlate lopatice na granitu, blesk lestencev, odsev golih ženskih ramen, pomešan s parfumi ...«). V pripovedovalčevem notranjem govoru zaznamo njegovo nelagodje ob zavedanju svoje dvojne identitete, saj pravi, da »ga je prevzelo mučno vprašanje«. To nelagodje v položaju, ki ga ne zna rešiti, stopnjuje z napovedno povedjo (»To vprašanje je bilo povsem preprosto:«), ki ji sledi v narekovajih zapisano priznavanje ruskega pogleda (»Da, vem ...«) in s protivnim veznikom izpostavljena dilema (»Toda kaj storiti ...«). Deček je zmeden in ga nerešeno vprašanje zelo bremeni, kar izrazi v povedi »Nenehno sem se vrтел v teh razmišljanjih«. Do sošolcev, ki ne poznajo takšne razdvojenosti kot on, je zavisten (»sem nenadoma do njih občutil strahotno ljubosumje«). Svojo drugačnost od vrstnikov in željo, da bi jim bil enak, poudarja z zamolkom, izraženim s tropičjem (»Ne videti, kot vidim jaz ...«). V nekem trenutku se odloči in svojo dvojnost sprejme, kar izrazi v vzklični povedi (»Jaz torej vidim drugače!«), vendar pa se ob tem znajde v novi negotovosti, kar v njegovem notranjem govoru razberemo iz dveh kratkih vprašanj (»Je to prednost? Ali hiba, pomanjkljivost?«). Vprašnji v njegovem življenju ostajata odprti, v tistem trenutku pa verjame, da je stvarnost mogoče hkrati videti iz dveh perspektiv, francoske in ruske;</p>
do 4 + do 4	<p>♦ Č pojasniti, kako v nadaljevanju romana v Aljoši dozori spoznanje o njegovi dvojni identiteti, in komentirati, ali je posameznikova kulturna raznolikost v današnjem svetu razumljena podobno kot v romanu;</p> <p>za pojasnilo, kako v nadaljevanju romana v Aljoši dozori spoznanje o njegovi dvojni identiteti, in za komentar, ali je posameznikova kulturna raznolikost v današnjem svetu razumljena podobno kot v romanu, npr.: V času odraščanja postane Aljoševa dvojna identiteta zanj huda obremenitev, vendar pa pozneje spozna, da je njegovo poznavanje dveh kultur lahko tudi prednost, saj je prav zato bolj odprt za doživljanje sveta in umetnosti. Menim, da ...</p>
Skupaj	30

B) Jezik (do 20 točk)

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
najmanj 700	do 8	do 6	do 6

Navedena merila za ocenjevanje veljajo samo za besedila v predpisanem obsegu.

Če pri *Vsebinski* ali *Jeziku* kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

Opozorilo!

- Ocenjevanje nalog z **manj kot 600 besedami**:
 - Vsebina*: točke so dodane po točkovniku.
 - Jezik*: število možnih točk za jezikovno pravilnost, slog in zgradbo se ustrezno zniža, in sicer:

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
600–450	do 6	do 5	do 5
449–300	do 4	do 4	do 4
299–150	do 2	do 2	1
pod 150	1	1	0

Če pri *Vsebini* ali *Jeziku* kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

- Neustrezno zamenjavo literarnih oseb z resničnimi in pripovedovalke/pripovedovalca z avtorico/avtorjem oziroma s pisateljico (Maja)/pisateljem upoštevamo kot **vsebinsko napako**. Zanj odštejemo 0,5 točke (do trikrat oziroma do minus 1,5 točke).